

ПЕРЕПЕЛЮКОВА

Олена Василівна

Lena.perepelukov@mail.ru

УДК 334.02

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ РЕЙТИНГУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

PROBLEM ASPECTS OF HIGHER EDUCATION RATING

к.е.н., викладач, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Стаття присвячена аналізу сучасної системи рейтингування вищих навчальних закладів у світі. В статті проаналізовано сучасні системи рейтингів серед вищих навчальних закладів. Визначено основні недоліки та дискусійні питання щодо обґрунтованості вибору показників, які використовуються для складання рейтингу.

Статья посвящена анализу современной системы рейтингования высших учебных заведений в мире. В статье проанализированы современные системы рейтингов среди высших учебных заведений. Определены основные недостатки и спорные вопросы относительно обоснованности выбора показателей, используемых для составления рейтинга.

This article analyzes the modern system of ranking universities in the world. The article analyzes the current rating system of higher education. The main shortcomings and controversial issues regarding the validity of the choice of indicators used to compile the rankings.

Ключові слова: рейтинг, система оцінки, підходи, критерії, тенденції

Ключевые слова: рейтинг, система оценки, подходы, критерии, тенденции

Keywords: rating evaluation system, approaches, criteria and trends

ВСТУП

Сьогодні економісти багатьох країн визнають, що розвиток людського капіталу є основою зростання конкурентоспроможності, як самої особистості, так і всієї країни в цілому. Високорозвинені країни: Корея, Японія, Швейцарія не мають таких як у України значних сировинних ресурсів, їх опорою є єдиний економічний ресурс - людський капітал, але саме він дає їм більшу перевагу, що дозволяє випереджати інші країни в міжнародній конкуренції. Всім відомо, що основою людського капіталу є конкурентоспроможна система освіти з наявністю університетів світового класу, які як і більшість університетів бажають займати все більш і більш високі позиції в рейтингах.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні проблемних аспектів у системі рейтингування вищих навчальних закладів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу та методу порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

Рейтинг являє собою перелік кращих коледжів, університетів, факультетів або кафедр в деякій області знання, розташованих в порядку убунання або зростання якості. При цьому кожен вуз або кафедра має свій власний рейтинговий бал, а не об'єднується з

іншими вузами в групі, однотипні за рівнем якості» [1].

В даний час в світі існують різні системи оцінки та складання рейтингу, які набувають все більшого значення. Найвпливовіші з них - міжнародний рейтинг університетів за версією компанії Quacquarelli Symonds (QS), академічний рейтинг університетів світу, який складається в інституті вищої освіти Шанхайського університету Цзяо Тун, а також рейтинг впливового в сфері освіти журналу «Times Higher Education» (THE)». THE щорічно публікує два міжнародних рейтингу - рейтинг репутації світових ВНЗ (World Reputation Rankings) і рейтинг провідних вузів світу (World University Rankings). Сьогодні такі британські ЗМІ як «Таймс Хайер Едьюкейшн», «Гардіан» і «Санді таймс» щорічно складають рейтинги найкращих британських університетів [2].

Більш того в березні 2012 р журнал Times Higher Education опублікував новий, другий за рахунком рейтинг світових університетів за оцінкою їх репутації (World Reputation Rankings).

Репутаційний рейтинг університетів світу доповнює щорічний рейтинг світових університетів THE, що публікується щосені протягом останніх двох років, і будується на основі обробки думок представників академічної спільноти, що відбираються з бази даних авторів наукових публікацій системи Web of Science (Thomson Reuters) [2].

Усі методології рейтингів застосовують схожі підходи, вони єдині в тому, що головні критерії - це якість професорсько-викладацького складу, рівень

знань студентів, якість дипломних програм, наявність солідної науково-технічної бази та перспектива подальшого працевлаштування.

Аналіз сучасного рівня освіти на підставі рейтингів в Україні показує, що більшість університетів практично залишається на низькому рівні країн «третього світу» і сьогодні необхідно знайти шляхи зростання конкурентоспроможності освіти. Для цього необхідно як мінімум створити постійно діючий відкритий віртуальний майданчик для дискусій про шляхи сталого розвитку національних вищих навчальних закладів не тільки в нашій країні, але об'єднати зусилля в рамках конвертованості дипломів про середню і вищу освіту з країнами Європи.

Рейтинги коледжів і університетів часто викликають суперечки, наприклад, критиці піддалися рейтинги коледжів та університетів, як Північної Америки, так і самих Сполучених Штатів Америки, рейтинг ARWU теж не є винятком. У статті, опублікованій в 2007 році в журналі «Scientometrics», показано, що результати від цього рейтингу не можуть бути відтворені з вихідних даних з використанням методу, описаного Лю і Ченом [2].

Даному журналу «Scientometrics» можна довіряти, так як він є досить авторитетним і випускається безперервно експертами з області наукометрії починаючи з 1978 року. На сьогоднішній день він видається спільно Akademiai Kiado і Springer Science і Business Media (ISSN 0138-9130) [1].

Практичне застосування даної статті полягає в спробі визначити проблемні аспекти та зміни в напрямку розвитку рейтингової оцінки. Кожен рейтинг має свою методику, яка також змінюється протягом часу. Крім того, змінюються тенденції розвитку освітніх рейтингів в цілому. Тому вивчення цих змін, а також можливість їх прогнозування, дає важливий ресурс стратегічного планування розвитку університетів і підвищення рівня освіти в країні.

Сучасна тенденція розвитку рейтингів університетів це орієнтація на розробку багатомірових рейтингів, де кожен показник розжирюється самостійно, щоб можна було відібрати ті показники, які несуть визначальну інформацію для інтересантом (споживача рейтингу). Останнім часом з'явився новий термін «картографування освіти», яке позначає створення багаторівневого рейтингу вузів.

Якщо ми не будемо знати, за якими параметрами і критеріями оцінюють потрапляння у вищий ранг рейтингу конкурентоспроможності, то цілеспрямовано це зробити неможливо. Для того, щоб планувати розвиток університетів нам необхідно, знати як будуть змінюватися інструменти оцінки. А це неможливо зробити без знання того як вони змінювалися раніше. Для органів управління освітою країни і Вузів важливо знати, які показники дадуть найбільші зміни в рейтингу при найменших витратах.

У кожному з цих суб індексів є тверді і м'які дані. У зв'язку з цим зростання конкурентоспроможності університету можливий за двома взаємозалежних напрямках збільшення твердих і збільшення м'яких показників. Зростання твердих забезпечується цілою низкою заходів:

цілеспрямоване фінансування з бюджету для державних ВНЗ;

цілеспрямоване фінансування згідно залучених коштів для приватних вузів;

створення правових та економічних умов для ефективного економічного розвитку в напрямках, які потребують зростання;

випереджальний розвиток індустрії знань з ключових напрямків в спеціалізованих гімназіях і ліцеях, коледжах для подальшого їх вдосконалення в ВНЗ;

орієнтир на пріоритетне прикладну освіту: підготовка професійних кадрів вищої кваліфікації, які раніше проявили себе як перспективні і вмілі керівники молодшого і середнього ланки, які вміють швидко вирішувати поставлені завдання.

Зростання твердих показників вимагає значних фінансових, інтелектуальних, організаційних та матеріально-технічних вкладень. На відміну від них, зростання м'яких показників не вимагає такого обсягу ресурсів. Їх значне зростання можна забезпечити незначними вкладеннями, але точно спрямованими на задані цільові групи, які піддаються опитуванням для обчислення м'яких показників. Тут можливі наступні напрямки:

створення розгалуженої системи регулярного інформування цільових груп згідно питань тестів, що створюють м'які суб індекси;

створення громадської думки по ключових позиціях запитуючих;

проведення спільних методичних і методологічних семінарів з керівництвом університетів середньої ланки зі збору даних і виміру ключових тем запитальників рейтингу.

Приділити особливу увагу щодо формування у цільових груп об'єктивної думки по тих напрямках і позиціях, за якими у даного вузу найнижчі показники рейтингу.

Вживання заходів по виявленню напрямками необхідно проводити в життя в разі, якщо певний міжнародний рейтинг буде визнаний як наднаціонального інструменту визначення конкурентоспроможності університетів. Якщо в цій іпостасі буде визнаний, наприклад, рейтинг THE, то ці заходи, можливо, необхідно буде приймати за зовсім іншими напрямками розвитку освіти країни, ніж в разі прийняття в якості такого, рейтингу ARWU.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши види міжнародних рейтингів вузів, можна стверджувати про різноманіття показників та методик включення вузу до міжнародного рейтингу. Проте, більшість країн мають свої, національні рейтинги, які сприяють популяризації та підвищенню конкурентоспроможності закладу в своїй країні. Національний рейтинг українських ВНЗ орієнтований на міжнародні рейтинги, оскільки національні вузи мають великий потенціал і повинні розвиватися згідно міжнародних вимог, щоб мати можливість скласти гідну конкуренцію провідним світовим ВНЗ.

Наявність національних рейтингів дає змогу українським вищим навчальним закладам:

зайняти гідні позиції в міжнародних рейтингах;
оцінювати конкурентоспроможність своїх університетів відповідно до новітніх світових тенденцій;

залучити більшу кількість абітурієнтів і не тільки з України; збільшити ефективність, як окремого вищого навчального закладу, так і держави;

задовольнити іміджеві амбіції не тільки цих університетів, а й країни в цілому.

Крім того, проведене дослідження свідчить про можливість проведення аналізу в довгостроковому періоді рівня конкурентоспроможності університету тільки ґрунтуючись на національному рейтингу. Тому

розглядати національні рейтинги в якості основного інструменту виміру конкурентоспроможності ВНЗ не цілком виправдано з економічної і політичної точки зору.

Список використаних джерел

1. Воробйов Ю. Визначення рейтингу вищих навчальних закладів на підставі багатьох показників / Ю. Воробйов, Вассерман О., А. Пашков // Вища школа. - 2003. - №4-5. - С. 4347.

2. Офіційний сайт академічних рейтингів університетів світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.shanghairanking.com/ru>